

либо правовой системы государства соответственно, призванную обеспечить состояние защищенности жизненно важных интересов человека и гражданина, общества и государства, мирового сообщества путем создания условий для устойчивого развития на основе своевременного выявления, предотвращения и нейтрализации реальных и потенциальных угроз общим интересам в условиях интеграционных процессов.

В. В. Шеховцов

доцент, канд. юрид. наук, доцент кафедры екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ДО ПИТАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ**

Суть ідеї екологічної мережі полягає в створенні мережі з'єднаних між собою ділянок природних територій. Вона є інтегральною у справі збереження природного середовища, оптимізації ландшафтів, збереження генофонду живої природи, формування сприятливих умов для життєдіяльності людини.

Поняття екологічної мережі, передбачене чинним законодавством, Законом України «Про екологічну мережу», визначає її як єдину територіальну систему, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування здорового довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, повнішого збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, їх генетичного фонду, шляхів міграції тварин, а також інших природних комплексів і об'єктів, шляхом поєднання територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і, відповідно до законодавства та міжнародних зобов'язань України, підлягають особливій охороні¹.

Законодавче визначення дає змогу відзначити, що об'єктом правової охорони може виступати як екологічна мережа, у ролі цілісної системи, так і окремі її структурні елементи.

Створення екологічної мережі надасть змогу: об'єднати у цілісну систему землі природно-заповідного фонду, інші природні та напівприродні території; забезпечити збереження, відтворення і невиснажливе використання природних ресурсів, біологічного і ландшафтного різноманіття, уникнути втрат генофонду; підвищити стійкість ландшафтів до

¹ Про екологічну мережу України. – Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – від 05.11.2004. – 2004 р., № 45, Ст. 502; Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки. – Верховна Рада України; Закон, Програма від 21.09.2000 № 1989-III// Відомості Верховної Ради України. – від 24.11.2000. – 2000 р., № 47. – Ст. 405.

антропогенних навантажень, відновити саморегулюючу і само відновлювану здатність природних екосистем; забезпечити позитивні зміни стану довкілля, сформувати екологічно безпечне середовище життєдіяльності людей; поліпшити гідрологічний режим річок, запобігти ерозії ґрунтів, поліпшити якість природних вод; розширити придатні для рекреаційного використання території, забезпечити розвиток збалансованого туризму².

Законом України «Про екологічну мережу» у ст. 24 передбачено відповідальність за порушення законодавства з питань формування, збереження та використання екологічної мережі. Таким чином, особи, винні у порушенні законодавства з питань формування, збереження та використання екологічної мережі, несуть відповідальність відповідно до закону³.

Відповідно до п. 3 ст. 3 Закону України «Про екологічну мережу» об'єктом екологічної мережі визначено окрему її складову частину, що має ознаки просторового об'єкта (певну площу, межі, характеристики тощо). До них відносяться території та об'єкти природно-заповідного фонду, водного фонду, лісового фонду, сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (пасовища, сіножаті) тощо⁴.

Структурними елементами екологічної мережі є території екологічної мережі, що відрізняються за своїми функціями, тобто до них відносяться: ключові, сполучні, буферні та відновлювані території. Ключові території забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття. Сполучні території (екологічні коридори) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Буферні території забезпечують захист ключових та сполучних територій від зовнішніх впливів. Відновлювані території забезпечують формування просторової цілісності екологічної мережі, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану⁵.

Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. Основну загрозу біорізноманіттю становлять діяльність людини та знищення природного середовища існування флори і фауни. Спостерігається катастрофічне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів. Стан довкілля погіршується внаслідок розорювання земель, вирубування лісів з подальшою зміною цільового

² Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році. – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, LAT & K. – 2012. – С. 94–95.

³ Про екологічну мережу України. – Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – від 05.11.2004. – 2004 р., № 45, Ст. 502.

⁴ Про екологічну мережу України. – Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – від 05.11.2004. – 2004 р., № 45, Ст. 502.

⁵ Про екологічну мережу України. – Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – від 05.11.2004. – 2004 р., № 45, Ст. 502.

призначення земель, осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва тощо.

Таким чином, екологічна мережа здатна вирішувати завдання, недоступні для відокремлених природоохоронних територій, а саме: відтворення і збереження територіальної і функціональної цілісності екосистем; підтримання екологічної рівноваги в межах окремих регіонів; збереження еталонів природи; збереження і вивчення генофонду ландшафтних комплексів; відтворення і збагачення рідкісних видів. Об'єднуючи свої об'єкти у єдину цілісну систему, екологічна мережа є об'єктом правової охорони.

С. О. Патюк

канд. юрид. наук, доцент кафедри міжнародного, конституційного та кримінального права Донецького національного університету

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Одним з найважливіших завдань, що стоять сьогодні перед світовою цивілізацією, є проблема екологічної безпеки на планеті, зумовлена інтенсивним забрудненням і погіршенням якості навколишнього природного середовища, що спричинене, в тому числі, умисним його ушкодженням.

Право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля передбачене Конституцією України та невід'ємно пов'язане з обов'язком держави забезпечувати екологічну безпеку і підтримувати екологічну рівновагу на території України.

В арсеналі заходів забезпечення екологічної безпеки досить значна роль належить саме кримінально-правовим заходам, як найбільш суворим заходам, пов'язаним із забезпеченням безпечної взаємодії людини та довкілля, що передбачають безпосередню або індивідуальну відповідальність взаємодіючого суб'єкта.

Перш ніж перейти до безпосередньої характеристики таких заходів, слід визначити, що ми будемо розуміти під кримінально-правовими заходами або заходами кримінально-правового характеру.

Відзначимо, що у юридичній літературі немає єдиного підходу щодо визначення поняття кримінально-правових заходів, тому вважаємо за необхідне при дослідженні питань кримінально-правових заходів забезпечення екологічної безпеки використовувати це поняття у вузькому значенні, тобто як передбачені КК України (Загальною і Особливою частинами) засоби впливу на поведінку особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що містить усі ознаки складу злочину.

Розділ VIII Особливої частини КК України «Злочин проти довкілля», що безпосередньо встановлює такі заходи, є справжньою новелою,